

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)
SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)
SSN Marta Romańska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 19 października 2023 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej P. P.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 25 czerwca 2020 r., V ACa 551/19,

w sprawie z powództwa P. P.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej "P." w W.

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej W. G.

o ustalenie,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania
i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

[SOP]

UZASADNIENIE

Po rozpoznaniu sprawy z powództwa P.P. przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej „P.” w W. (dalej: Spółdzielnia), Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w

Warszawie wyrokiem z 7 maja 2018 r. ustalił, że: 1. istnieje uchwała nr [...] Walnego Zgromadzenia Spółdzielni z 18 stycznia 2018 r. w sprawie wyników wyborów do Rady Nadzorczej Spółdzielni, na podstawie której w skład Rady Nadzorczej weszli na 3 letnią kadencję: J.B., A.C., A.G., R.J., J.K., J.K.1, Ł.P., C.P., E.S., T.S., J.W. i A.Z.; 2. nie istnieje uchwała III części Walnego Zgromadzenia Spółdzielni w przedmiocie przerwania III części Walnego Zgromadzenia do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia dotychczasowych sporów sądowych dotyczących Rady Nadzorczej Spółdzielni.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powód P.P. jest członkiem pozwanej Spółdzielni. Uchwałą nr [...] z 22 stycznia 2015 r. Walne Zgromadzenie Członków pozwanej Spółdzielni dokonało wyboru członków Rady Nadzorczej na trzyletnią kadencję. Pismem z 11 grudnia 2017 r. Zarząd pozwanej Spółdzielni, działając na podstawie § 60 ust. 1 i § 58 ust 1 Statutu Spółdzielni, zwołał Walne Zgromadzenie w dniach: 8 stycznia (I część), 9 stycznia (II część), 15 stycznia (III część) i 18 stycznia 2018 r. (IV część) z porządkiem obrad przytoczonym w ustaleniach faktycznych Sądu Okręgowego. Obrady Zgromadzenia w częściach I, II oraz IV przebiegały bez żadnych zmian w ustalonym porządku obrad. W III części obrad Walnego Zgromadzenia w dniu 15 stycznia 2018 r. uczestniczyło 2 członków spółdzielni i 48 osób, którym przysługuje ekspektatywa spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w budynkach położonych przy ul. [...] oraz [...] w W. Podczas III części obrad doszło do ich przerwania z inicjatywy przewodniczącego tej części obrad A.K., który dokonał zmiany ustalonego porządku obrad i poddał pod głosowanie obecnych osób niezgłoszoną wcześniej uchwałę w przedmiocie przerwania obrad Walnego Zgromadzenia, która została podjęta. W dniu 18 stycznia 2018 r. Walne Zgromadzenie Członków Spółdzielni Mieszkaniowej „P.” podjęło uchwałę nr [...], zgodnie z którą w skład Rady Nadzorczej na kolejną trzyletnią kadencję tego organu weszły następujące osoby: J.B., A.C., A.G., R.J., J.K., J.K.1, Ł.P., C.P., E.S., T.S., J.W. i A.Z. Pozwana Spółdzielnia liczy 2961 członków; w podjęciu opisanej wyżej uchwały nr [...] Walnego Zgromadzenia z 18 stycznia 2018 r. wzięło udział 283 członków (przy czym wydano 283 kart do głosowania, zaś oddano 201 poprawnie wypełnionych kart do głosowania).

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia faktyczne oraz uznanie powództwa przez pozwaną Spółdzielnię w odpowiedzi na pozew, Sąd Okręgowy ocenił, że nie zachodzą negatywne przesłanki zawarte w art. 213 § 2 k.p.c. w postaci sprzeczności czynności uznania powództwa z prawem, z zasadami współżycia społecznego lub też dążenia do obejścia prawa i wydał wyrok z 7 maja 2018 r. uwzględniający powództwo P.P.

Po wydaniu tego wyroku, do sprawy przystąpił w charakterze interwenienta ubocznego po stronie pozwanej Spółdzielni inny jej członek W.G., który wniósł apelację. Spółdzielnia nie zaskarżyła wyroku Sądu Okręgowego z 7 maja 2018 r., zaś w piśmie procesowym z 13 czerwca 2018 r. oświadczyła, że nie zgadza się z czynnością procesową interwenienta ubocznego po jej stronie, polegającą na wniesieniu apelacji. Postanowieniem z 7 września 2018 r. Sąd Okręgowy odrzucił apelację interwenienta ubocznego W.G. od wyroku Sądu pierwszej instancji argumentując, że interwencja uboczna nie miała charakteru samoistnego, a zatem do sytuacji W.G. znajdował zastosowanie art. 79 zdanie 2 k.p.c. Postanowieniem z 27 lutego 2019 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił powyższe postanowienie wskutek zażalenia interwenienta ubocznego. W uzasadnieniu podniósł, że w sprawie z powództwa członka spółdzielni o ustalenie istnienia lub nieistnienia uchwały organu spółdzielni, interwencja uboczna zgłoszona przez innego członka spółdzielni, czy to po stronie powodowej czy po stronie pozwanej, zawsze stanowi interwencję uboczną samoistną w rozumieniu art. 81 k.p.c., a w konsekwencji sprzeciw pozwanej spółdzielni co do wniesienia apelacji przez interwenienta ubocznego nie mógł skutkować jej odrzuceniem.

Po rozpoznaniu apelacji interwenienta ubocznego W.G., Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 25 czerwca 2020 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego z 7 maja 2018 r. w ten sposób, że oddalił powództwo. Za trafny uznał apelacyjny zarzut naruszenia art. 213 § 2 k.p.c. wskazując, że w przypadku, gdy sąd stwierdza brak przesłanki kreującej byt prawny roszczenia, (której wystąpienie jest niezbędne do jego powstania), uznanie powództwa powinno zostać zakwalifikowane jako czynność zmierzająca do obejścia prawa w rozumieniu tego przepisu. Mocą samego aktu dyspozycyjnego strony nie może dojść do wykreowania roszczenia, na przykład roszczenia z art. 189 k.p.c. o ustalenie stosunku prawnego, w przypadku

braku interesu prawnego. Pozwana Spółdzielnia nie kwestionowała istnienia uchwały nr [...] Walnego Zgromadzenia z 18 stycznia 2018 r. w sprawie wyników wyborów do Rady Nadzorczej ani nieistnienia uchwały III części Walnego Zgromadzenia w przedmiocie przerwania III części Walnego Zgromadzenia do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia dotychczasowych sporów sądowych dotyczących Rady Nadzorczej pozwanej Spółdzielni. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w rozpoznawanej sprawie nie znajdował zastosowania art. 42 § 9 ustawy z 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r. poz. 648 z późn. zm.) zgodnie z którym, orzeczenie sądu ustalające nieistnienie albo nieważność uchwały walnego zgromadzenia bądź uchylające uchwałę ma moc prawną względem wszystkich członków spółdzielni oraz wszystkich jej organów. Przedmiotem rozstrzygnięcia było bowiem żądanie P.P. ustalenia istnienia uchwały nr [...] Walnego Zgromadzenia, a nie jej nieistnienia; żądanie powoda ustalenia nieistnienia uchwały III części Walnego Zgromadzenia pozwanej Spółdzielni nie znajdowało natomiast podstawy prawnej w świetle art. 42 prawa spółdzielczego. W konkluzji Sąd Apelacyjny stwierdził, że powód nie wykazał istnienia interesu prawnego w dochodzeniu żądań pozwu, co było wystarczające, w świetle art. 189 k.p.c., do ich oddalenia *a limine* i wyłączało potrzebę ich dalszego merytorycznego badania.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie art. 79 zdanie 2 k.p.c., art. 81 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do 7 listopada 2019 r. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 365 § 1 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c., które to uchybienia procesowe miały istotny wpływ na wynik sprawy. Sformułował także zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. przez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, iż powód nie ma interesu prawnego w wytoczeniu powództwa. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej Instancji do ponownego rozpoznania. Na podstawie art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 380 k.p.c., domagał się także skontrolowania prawidłowości postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 27 lutego 2019 r. uchylającego postanowienie Sądu Okręgowego z 7 września 2018 r. o odrzuceniu apelacji interwenienta ubocznego W.G..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszym rzędzie zbadania wymagało, czy istotnie doszło do - mogących mieć istotny wpływ na wynik sprawy - uchybień procesowych Sądu drugiej instancji w zakresie oceny charakteru prawnego interwencji ubocznej zgłoszonej po stronie pozwanej Spółdzielni przez W.G. Stosownie do art. 76 k.p.c., kto ma interes prawny w tym, aby sprawa została rozstrzygnięta na korzyść jednej ze stron, może w każdym stanie sprawy aż do zamknięcia rozprawy w drugiej instancji przystąpić do tej strony (interwencja uboczna). Kodeks postępowania cywilnego rozróżnia dwa rodzaje interwencji ubocznej: zwykłą (niesamoistną) i kwalifikowaną (samoistną), różniące się zakresem niezależności interwenienta od strony oraz swobody w podejmowaniu przez niego czynności procesowych. Stosownie do art. 79 k.p.c. interwenient uboczny jest uprawniony do wszelkich czynności procesowych dopuszczalnych według stanu sprawy. Nie mogą one jednak pozostawać w sprzeczności z czynnościami i oświadczeniami strony, do której przystąpił. Interwenient uboczny jest w świetle tego przepisu swoistym pomocnikiem strony, do której przystąpił, w celu ułatwienia tej stronie uzyskania korzystnego dla niej wyroku. W nauce prawa zauważa się, że interwenient uboczny niesamoistny sprawuje także swoistą kontrolę nad prawidłowością poczynąń strony, do której przystąpił, czuwając, w swoim własnym interesie, nad tym, aby strona należycie i starannie dochodziła przysługujących jej praw lub podejmowała właściwą obronę przed roszczeniem pozwu. Gospodarzem procesu pozostaje jednak nadal strona (powód lub pozwany), która rozstrzyga ostatecznie o kierunku jej działań ofensywnych lub defensywnych w konkretnym postępowaniu, którym to decyzjom strony interwenient uboczny niesamoistny musi się podporządkować.

Odmienny charakter ma interwencja uboczna samoistna, o której mowa w art. 81 k.p.c. przewidującym, że jeżeli z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok w sprawie ma odnieść bezpośredni skutek prawny w stosunku między interwenientem a przeciwnikiem strony, do której interwenient przystąpił, do stanowiska interwenienta w procesie stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym. Art. 81 k.p.c. odsyła zatem do art. 73 § 2 k.p.c., przewidującego, iż w wypadku, gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich współuczestników (współuczestnictwo jednolite), czynności procesowe

współuczestników działających są skuteczne wobec nie działających. Do zawarcia ugody, zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa potrzeba zgody wszystkich współuczestników.

W świetle art. 42 prawa spółdzielczego, stroną pozwaną w postępowaniu z powództwa członka spółdzielni o ustalenie nieważności lub uchylenie uchwały walnego zgromadzenia jest wyłącznie spółdzielnia mieszkaniowa, reprezentowana przez zarząd, do którego wyłącznej kompetencji należy zajęcie stanowiska wobec żądania pozwu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że członkowie spółdzielni, sprzeciwiający się żądaniu pozwu i popierający jej stanowisko w sprawie, mogą przystąpić do pozwanej spółdzielni jako interwenienci uboczni, ale niesamoistni, albowiem między powodem będącym członkiem spółdzielni a innym członkiem spółdzielni będącym interwenientem, angażującym się w spór po stronie pozwanej spółdzielni, nie zachodzi samodzielny indywidualny stosunek prawny odpowiadający relacji prawnej między stronami tego postępowania. Przyjęcie, że za dopuszczalnością interwencji ubocznej samoistnej członka spółdzielni po stronie pozwanej spółdzielni przemawia to, iż skutek orzeczenia sądu w przedmiocie nieistnienia, nieważności lub uchylenia uchwały zgromadzenia uchylenia uchwały ma moc prawną względem wszystkich członków spółdzielni oraz wszystkich jej organów (art. 42 § 9 prawa spółdzielczego), musiałoby prowadzić w konsekwencji do toczenia na drodze sądowej sporu w tym przedmiocie pomiędzy poszczególnymi członkami spółdzielni, odmiennie oceniającymi istnienie lub ważność poszczególnych uchwał. W razie wyłączenia możliwości odwołania przez pozwaną spółdzielnię apelacji wniesionej przez interwenienta ubocznego występującego po stronie pozwanej, wbrew woli spółdzielni, taka sytuacja – sporu między powodem i interwenientem ubocznym po stronie pozwanej – miałaby miejsce w postępowaniu apelacyjnym. Konsekwentnie także nie można byłoby wyłączyć zastosowania art. 83 k.p.c., gdyby spółdzielnia i występujący z powództwem członek doszli do przekonania, że w ten sposób skuteczniej, bo bezpośrednio między zainteresowanymi, rozstrzygnie się spór w kwestii dotyczącej wszystkich członków spółdzielni. Dopuszczenie zaś takiej możliwości pozostawałoby w oczywistej sprzeczności z wyjątkowym charakterem uprawnienia do zaskarżenia uchwał walnego zgromadzenia do sądu, a także z - oczywistą - niedopuszczalnością prowadzenia na drodze sądowej sporów między

członkami spółdzielni co do uchwał. Niezależnie od oceny trafności podjętych na walnym zgromadzeniu uchwał, poszczególni członkowie spółdzielni nie są biernie legitymowani w procesie o ustalenie ich nieważności lub ich uchylenie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 czerwca 1996 r., I CRN 88/96, OSNC 1996, nr 10, poz. 139 z aprobowaną glosą M. Wrzołek- Romańczuk, OSP 1997, nr 5, poz. 96).

W związku ze sformułowaniem żądania pozwu P.P. wymaga oceny, czy przedstawione wyżej wywody prawne odnoszą się, w zakresie charakteru interwencji ubocznej W.G. i procesowej dopuszczalności wniesienia przez niego apelacji wbrew woli pozwanej Spółdzielni, także do tej sprawy. Powód domagał się bowiem ustalenia istnienia opisanej w pozwie uchwały nr [...] Walnego Zgromadzenia z 18 stycznia 2018 r. oraz ustalenia nieistnienia uchwały III części tego Zgromadzenia. W ocenie Sądu Najwyższego rozpoznającego niniejszą skargę kasacyjną, ocena materialnoprawna żądań sformułowanych przez P.P. w pozwie, stanowi kwestię odrębną od kwestii procesowego statusu interwenienta ubocznego W.G. i przysługujących mu uprawnień. Nie ma podstaw do odejścia od prezentowanych wyżej poglądów orzecznictwa i nauki prawa także w niniejszej sprawie, co uzasadnia przyjęcie, że interwencja uboczna W.G. po stronie pozwanej Spółdzielni miała charakter interwencji ubocznej niesamoistnej, zaś pozwana Spółdzielnia była uprawniona do wyrażenia skutecznego sprzeciwu wobec wniesienia przez interwenienta apelacji od wyroku Sądu pierwszej instancji. Czynności procesowe dokonane przez interwenienta ubocznego, sprzeczne z czynnościami i oświadczeniami strony, do której przystąpił, nie wywierają zaś skutków procesowych (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 25 sierpnia 1989 r., III CZP 75/89, OSNPG 1990, nr 1, poz. 4 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2016 r., III CZP 100/15, Monitor Prawniczy 2018, nr 7, s. 31).

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

(A.D.)

[a]

